

ORGANIZACIJA SLOBODNOG VREMENA UNUTAR SANKCIJSKOG SOCIOLOŠKOG SUSTAVA UČENICA GIMNAZIJE

Dobromir Bonacin ¹, Danijela Bonacin ¹ i Nevenko Grbavac ²

¹ Kineziološki fakultet Univeziteta u Travniku, B&H

² Osnovna škola "Marko Marulić" - Ljubuški, B&H

Sažetak

Svrha ovog istraživanja bila je utvrđivanje relacija indikatora organizacije slobodnog vremena i sankcijskog sociološkog sustava 647 djevojaka koje pohađaju gimnaziju u Hercegovini a inicijalno opisanih sa po 12 parametara za svaki od ta dva skupa informacija. Metodološki gledano, radi se o uspostavi zajedničkih dimenzija koje teže definiciji relano postojećih modela stavova, a koje nije moguće direktno utvrditi. Rezultati odražavaju poziciju djevojaka u socijalnom polju na način da je moguće registrirati tri latentna modela: a) uz materijalni status, b) uz lokalno rješavanja zadaća i c) uz osobnu neorganiziranost. Rezultate, zbog jako velikog uzorka je moguće generalizirati na različite populacije, uz uvažavanje temeljnih socioloških vrijednosti koje vladaju u ovom uzorku. Vrijednost istraživanja je prvenstveno u iznalaženju stvarne pozicije slobodnog vremena u postojećem i očekivanom sankcijskom modelu budućih pripadnica zajednice.

Ključne riječi: gimnazijalke, slobodno vrijeme, sankcijski sustav, kanonička analiza

LEISURE TIME ORGANISATION INSIDE SANCTION SOCIOLOGICAL SYSTEM OF FEMAL GRAMMAR SCHOOL STUDENTS

Abstract

The aim of this research was defining of relations between organizational leisure time characteristics and sanction sub-system of 647 female grammar school students in Herzegovina. Girls were initially described with 24 (12-+12) parameters for estimating both those areas that we include in cancross canonical analysis. From the methodological point of view we talk about common dimensions forming and forward to definition of realistic attitudes models that is not possible to establish directly. Results reflects girls position in social field in a way that we can register three latent models: a) material status, b) affinity to locally oriented acting and 3) pure personal organizational stage. It is possible to generalize results to other populations owing to giant sample of entities, but it is necessary to respect basic sociological values in the analyzed sample. Research value can be accepted dominantly because of finding a real position of leisure time in the existing and expected model of future members of society.

Key words: female students, leisure-time, sanction system, canonical analysis

Uvod

Vrijednosni stavovi mladih, a napose djevojaka u uzrastu 14-19 godina, naročito su zanimljivi s aspekta uspostavljanja dugoročnih vrijednosti koje neka socijalna zajednica želi ustanoviti i prenesti slijedećim generacijama. Međutim, za uspostavljanje kvalitetnih modela, pa iz njih izvedenih načina formiranja stavova i sustava vrijednosti, potrebno je provesti uporna i sistematska istraživanja kako bi se utvrdile aktualne pozicije na kojima se alociraju entiteti, grupe, grupacije ili veće zajednice. Iako je teško u socijalnim vrijednostima definirati jasan skup zakonitosti, pa time i dulje održive modele sustava, ipak neke spoznaje postoje i mogu se smatrati temeljima za daljnje razvijanje spoznaja. Jedna od njih je i model socijalne diferencijacije Saksida i saradnika, koji je jednim dijelom poslužio za definiciju metodološkog okvira u ovom istraživanju (Saksida i Petrović, 1972).

Drugi dio je, dakako, skup parametara vezan uz organizaciju slobodnog vremena, u koju svrhu je gotovo nemoguće pronaći sukladni sklop parametara dugoročno primjenjiv, budući se pristupi praktično razlikuju od istraživača do istraživača. No, ako je problemski temelj postavljen u organizaciju slobodnog vremena uz kineziološku rekreaciju, tada je početni model moguće uspostaviti jasnim i čvrstim osloncem na spoznaje iz prostora menadžmenta (Bonacin, Da., 2008). Na ovaj način, iako još uvijek na jako skliskom terenu, moguće je razumno pretpostaviti relacije skupova obilježja koje mogu, pod adekvatnim procedurama kvantifikacije, dati interpretabilne rezultate a time i zaključke o statusu uzorka u kineziološko-sociološkim istraživanjima kakvo je i ovo.

Predmet, problem, cilj

Mlade gimnazijalke, osobe ženskog spola naročito su zanimljiva populacija koju sociološki procesi uvijek jako dodiruju i angažiraju. Jedan dio njihovih sustavnih vrijednosti, nažalost, uvijek nam je izvan dometa i poznatosti, što rezultira nedovoljnim znanjem i ponekad neadekvatnim pristupima, naročito kad je riječ o slobodnom vremenu i rekreaciji. Iz ovih razloga predmet ovog rada je populacija srednjoškolaca ženskog spola čije slobodno vrijeme i stav o tome kako ga provesti razmatramo vodeći računa upravo o dijelu sankcijskih vrijednosti, odnosno budućem položaju u sustavu nagrađivanja a također i socijalnih priznanja različitog tipa koje je te očekivati (Bilić i Bonacin, 2007). Problem rada je definiranje relacija značajki organizacije slobodnog vremena i indikatora sankcijskog sustava a u svrhu identifikacije aktualnih vrijednosnih modela, kako bi se eventualno ponudila rješenja koja imaju kako znanstvenu, tako i životnu i praktičnu vrijednost.

Metode

Za potrabu ovog istraživanja anketiran je uzorak od 647 ispitanica – gimnazijalki u Hercegovini (167 prvog, 158 drugog, 166 trećeg i 156 četvrtog razreda) opisan sa dva skupa po 12 varijabli koje su se odnosile na organizaciju slobodnog vremena i sankcijski sociološki sustav. Podaci su prikupljeni anketom (autorica Danijela Bonacin), pri čemu je svaka tvrdnja označena sa 5 modaliteta od "uopće se ne slažem" do "potpuno se slažem". Nakon normalizacije kategorijalnih podataka i osnovne statistike izvršena je kanonička kancross analiza (Bonacin, 2004) kako bi se utvrdile linearne kombinacije između ta dva skupa varijabli.

Rezultati i rasprava

Primjenjenom analizom dobivena su tri para značajnih kanoničkih faktora, pri čemu je očito da je prvi faktor nositelj svih ključnih informacija, dok su dva preostala znatno manje informacijske vrijednosti. Prvi faktor se tako ponaša kao generalna linearna kombinacija dva analizirana prostora. Rezultati u tablici 1. pokazali su da je skup sankcijskih sustavnih vrijednosti moguće dovesti u vezu sa organizacijom slobodnog vremena, te da su kod srednjoškolki te relacije vrlo specifične. Naime, prvi kanonički faktor opisuje, s gotovo svim saturacijama značajnim, vrlo neobičan sklop, u kojemu su gotovo sve varijable jednog i drugog sub-sustava suprotnih predznaka, što znači da stavovi gimnazijalki o ova dva važna društvena segmenta vrlo suprotstavljeni. Možda se čini da je u uzrastu 15-19 godina "normalno" imati takav sustav vrijednosnih orijentacija, ali je pomalo neobično u kojoj mjeri je to izraženo. Još je više neobično kad se uoči da je kompletan skup organizacijskih parametara slobodnog vremena negativan izuzev stava o društvenom aspektu (+0.47). Tako ispada da gimnazijalke razlikuju društvene postavke od njihove stvarne realizacije, čime se nedvojbeno približavaju stvarnom stanju. Ovo potvrđuje i najviše izražen negativni stav koji se odnosi na specifične programe s skladu s pravilima zajednice (-0.97), jer striktno razlikuju pozitivne formalne postavke, od provedbe specifičnih programa, pa iako se čini da je to kontradikcija, zbog načina na koji se ti programi sprovode, ona to uopće nije. Još je niz negativnih saturacija na strani organizacije slobodnog vremena, poput stava o mnoštvu angažiranih (-0.80), poznavanju aktivnosti (-0.67), lakoći organiziranja slobodnog vremena (-0.60), korištenju prirodnih resursa (-0.39) i medijske pokrivenosti (-0.39).

Tablica 1. Rezultati kancross kanoničke korelacijske analize

Lijevi set	KCR1	KCR2	KCR3
Društvo pozitivno gleda na rekreaciju u slobodno vrijeme.	0.47	-0.25	0.21
Bez dobro organiziranog slobodnog vremena, nema uspjeha.	-0.14	0.21	-0.38
Medijska pokrivenost kvalitete slobodnog vremena je jako dobra.	-0.39	0.19	0.18
Organizaciju, provedbu i kontrolu rekreacije trebaju voditi stručnjaci.	-0.17	0.43	0.19
Sadržaje treba programirati prema zahtjevima populacije.	-0.30	0.27	0.23
Za rekreaciju treba maksimalno koristiti prirodne resurse.	-0.39	0.25	0.28
Treba napraviti univerzalni model rekreacije za slobodno vrijeme.	-0.35	0.03	-0.47
Treba napraviti specifične programe u skladu s pravilima zajednice.	-0.97	0.32	-0.14
Zajednica mora izdvajati za potrebe rekreacije u slobodno vrijeme.	-0.61	-0.48	0.26
Jako je lako organizirati svoje slobodno vrijeme.	-0.60	-0.49	-0.25
Poznajem mnogo različitih rekreacijskih aktivnosti.	-0.67	0.15	0.06
Mnogi se bave sportskim aktivnostima u slobodno vrijeme.	-0.80	-0.38	0.16
Desni set	KCR1	KCR2	KCR3
Svaki čovjek ima sredstava onoliko koliko se potruži.	0.30	0.26	0.20
U društvu te cijene kad imaš dobre prihode.	0.67	-0.11	-0.05
Svoje aktivnosti u životu posve ću usmjeriti prema zaradi.	0.16	-0.24	0.04
Materijalna dobra su najvažniji dio čovjekovog statusa.	-0.23	-0.08	0.02
Ljudi danas teže pretjerano visokom standardu.	0.73	-0.17	-0.04
Svaki čovjek treba imati kuću, bazen, auto, laptop, putovanja...	-0.09	-0.13	0.10
Moda je važan dio društvene pozicije.	0.38	-0.20	0.00
Svaki čovjek treba izgraditi svoj vlastiti stil.	0.44	-0.14	0.26
Živim u mjestu o kojem sam uvijek sanjao.	0.26	0.14	0.08
Pravila zajednice u kojoj živim su izvrsna.	0.59	0.09	0.06
Mjesto boravka danas više nije toliko važno.	0.07	0.11	0.09
Mjesto u kojem živim je dobro povezano s ostatkom svijeta.	0.65	0.26	-0.28
	KCR1	KCR2	KCR3
Kanonička determinacija	0.60	0.20	0.20
Kanonička korelacija	0.77	0.45	0.44
Postotak objašnjenog kovarijabiliteta	0.24	0.15	0.15
Probabilitet	<0.001	<0.05	<0.05

(KCR1,2,3 = kanonički kancross faktori)

Također i programiranju prema zahtjevima populacije (-0.30), univerzalnim modelima u rekreaciji (-0.35), o načinu vođenja od strane stručnjaka (-0.17), pa čak i uspjehu vezanom uz slobodno vrijeme (-0.14). Čak se sugerira i da zajednica ne mora izdvajati za rekreaciju u slobodnom vremenu (-0.61). U skupu sankcijskih parametara sve osim jedne, značajne saturacije su pozitivne, a ta jedna se ponaša upravo kao i društveni aspekt u skupu indikatora slobodnog vremena. Radi se o stavu prema materijalnim dobrima općenito (-0.23), dok su sve druge vrijednosti pozitivne, a najviše stav prema današnjem standardu (0.73), prihodima i položaju u društvu (0.67), povezanosti mjesta boravka sa svijetom (0.65) i pravilima zajednice (0.59). No, tu su i izgradnja vlastitog stila (0.44), moda kao važan dio društvene pozicije (0.38) pa i sredstva u suglasju s naporima (0.30). Može se primjetiti i određeno zadovoljstvo mjestom boravka (0.26) kao i usmjeravanje životnih aktivnosti prema zaradi (0.16). Generalno, može se reći da je prva linearna kombinacija iznjedrila visoko korelirane (0.77) kanoničke faktore koji opisuju **materijalni status pojedinca u suprotnosti s djelovanjima zajednice**. Čini se da srednjoškolke lako uočavaju ono što im se nudi kao paradigma danas (prije svega novac i sve ono što ga prati), ali na potpuno suprotnoj strani percipiraju organizacijske vrijednosti slobodnog vremena uz rekreaciju. Ovakav stav, proizišao iz sustava vrijednosti u kojemu ispitanice egzistiraju, jest katastrofalan, ali je logična posljedica današnjeg svjetskog poretka u kojemu se praktično najveći broj pojedinaca brine sam o sebi i nema ambicije učiniti baš previše za opće dobro. Vjerojatna percepcija rekreacije u opisanom kontekstu je tek marginalni lajtmotiv koji u ovom uzrastu djevojaka nema baš osobito veliku važnost, pa time ni ozbiljnije zahvaćanje u promišljanja o organizaciji. Ovo bi se još moglo akceptirati i kao pretjerana individualizacija s reperkusijama u društvenu zajednicu koja je tada sve teže održiva u smislu proklamiranih vrijednosti.

Drugi kanonički faktor nešto je siromašniji opisan: rekreaciju trebaju voditi stručnjaci (0.47), specifični programi u skladu s pravilima zajednice (0.32), uvažiti zahtjeve populacije (0.27) i korištenje prirodnih resursa (0.25), kao i povezanost domicilnog mjesta boravka (0.26) i osobni napor u pribavljanju prihoda (0.26) uglavnom se izdvajaju na pozitivnoj strani. Na negativnoj su međutim, svi ostali indikatori, iako niže izraženi nego kod prvog kanoničkog faktora. U skupu sankcijskih indikatora najizraženiji je stav o važnosti materijalnih dobara u životu (-0.24), te stav o modi (-0.20) i današnjem standardu (-0.17). Tako je iznimno lako prepoznati upravo suprotni mehanizam od onoga kod prvog faktora jer se u suštini radi o nastojanjima uvažavanja suštinskih općih vrijednosti pa svi podaci zajedno opisuju **lokalni angažman u integralnom rješavanju zadaća slobodnog vremena**. Iako je ovakav sklop s pozicije sociologije i kineziologije jako ohrabrujući, nikako ne treba zaboraviti da se radi o sociološkom suptraktu koji ostaje nakon ekstrakcije prethodno objašnjenog materijalnog statusa kao dominantnog. Ovo potvrđuje i kanonička korelacija od 0.45 što je osjetno manje i svjedoči o činjenici da je integralna rješenja sve teže provoditi, što se dakako, direktno reflektira na usvajanje vrijednosnih sustava mladih, a time i u vezi slobodnog vremena. Treći kanonički faktor saturiran je s tek nekoliko značajnih projekcija: o potrebi za univerzalnim modelima u rekreaciji (-0.47), nema uspjeha bez dobre organizacije slobodnog vremena (-0.38), lako osobno organiziranje (-0.25), zahtjevi populacije (0.23), izdvajanja zajednice (0.26), prirodni resursi (0.28). U skupu sankcijskog sub-sustava primjećuju se niske projekcije sredstava vezanih uz osobni napor (0.20), osobni životni stil (0.26) i povezanost mjesta boravka sa svijetom (-0.28). Ovo je sigurno **izražena osobna neorganiziranost**. Slaba veza od svega 0.44 govori nam da je ovakav sklop znatno manje zastupljen nego li kod prvog kanoničkog faktora.

Zaključak

S uzorkom od 647 gimnazijalki u Hercegovini provedeno je istraživanje vezano uz njihovo određenje relacija sankcijskog sociološkog sub-sustava i organizacije slobodnog vremena. Primijenjena je anketa sa po 12 pitanja o slobodnom vremenu i sankcijskom sub-sustavu. Inicijalni podaci su pripremljeni za obradu i obrađeni kanoničkom kancross analizom. Rezultati su pokazali da je moguće prepoznati tri para kanoničkih faktora koji su definirali tri razine ili tri dimenzije relacija različite širine: a) opći materijalni status pojedinca koji je u suprotnosti s djelovanjima zajednice, b) lokalni angažman u integralnom rješavanju zadaća slobodnog vremena, i c) izraženu osobnu neorganiziranost. Čini se da je potrebno znatno više vremena, napora i resursa usmjeriti prema edukaciji djevojaka u srednjoj školi, naravno i još ranije u osnovnoj školi, kako bi se formirali sustavi vrijednosti koji bi registrirano stanje mogli promijeniti prema znatno boljim i moralnijim modelima. To, dakako, nije baš laka zadaća, ima li se u vidu cijeli skup generalnih postavki u svijetu danas, jer stavovi djevojaka upravo izražavaju u najvećoj mjeri baš nezadovoljstvo postojećim vrijednostima, a koje su direktna funkcija generalno uspostavljenih socijalnih odnosa znatno šire dimenzionalnosti.

Literatura

- Bilić, Ž., Bonacin, D.** (2007) *Uvod u kineziološku rekreaciju*. Mostar: Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti.
- Bonacin, D.** (2004) *Uvod u kvantitativne metode*. Kaštela: Vlastito izdanje.
- Bonacin, Da.** (2008) *Prapovijesni čovjek, moderni čovjek, čovjek koji upravlja. Međunarodni simpozij "Čovjek i moderni svijet", Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo*, pp. 73-80. (ur. Čaklovica, F.).
- Saksida, S., i Petrović, K.** (1972) Teoretični model socijalne stratifikacije - poskus kvantitativne verifikacije. *Teorija in praksa*, 9, 10: 1407-1419
- *** (1967) *Opća enciklopedija leksikografskog zavoda*. Zagreb: JLZ.